MODULI

SISTEM BILANGAN

A. TUJUAN PRAKTIKUM

- Mengenalkan sistem bilangan basis biner, desimal, dan hexadesimal
- Mengenalkan konsep dan langkah langkah konversi antar basis bilangan

B. PENGANTAR

Sistem Bilangan adalah kumpulan simbol khusus yang digunakan dalam membangun sebua bilangan. Sistem bilangan yang umum dipakai manusia adalah Desimal yang terdiri dari sepuluh simbol yaitu 0 s/d 9. Sistem bilangan desimal biasanya disebut sistem bilangan berbasis 10. Penulisan basis sistem bilangan biasanya diakhir bilangan berupa angka yang diperkecil / subscrip, misalnya : $200_{\{10\}}$, akan tetapi biasanya untuk sistem bilangan desimal tidak dituliskan.

Sistem bilangan yang digunakan dalam komputer adalah:

- 1. Sistem Bilangan Biner
- 2. Sistem Bilangan Oktal
- 3. Sistem Bilangan Desimal
- 4. Sistem Bilangan Heksadesimal

Bilangan Biner

Sistem ini menggunakan dua simbol khusus, yaitu 0 dan 1. Disebut juga sistem bilangan berbasis 2. Biner merupakan bilangan dasar yang digunakan dalam sistem komputer digital.

Contoh:
$$1101_{(2)} = (1 \times 2^3) + (1 \times 2^2) + (0 \times 2^1) + (1 \times 2^0)$$

$$= (1 \times 8) + (1 \times 4) + (0 \times 2) + (1 \times 1)$$

$$= 13_{(10)}$$

$$11.01_{(2)} = (1 \times 2^1) + (1 \times 2^0) + (0 \times 2^{-1}) + (1 \times 2^{-2})$$

$$= (1 \times 2) + (1 \times 1) + (0 \times 0.5) + (1 \times 0.25)$$

$$= 3.25_{(10)}$$

Bilangan Oktal

Sistem ini menggunakan delapan simbol khusus, yaitu 0 - 7. Disebut juga sistem bilangan berbasis 8.

Desimal (10)	Biner (2)	Oktal (8)
0	0000	0
1	0001	1
2	0010	2
3	0011	3
4	0100	4
5	0101	5
6	0110	6

7	0111	7
8	1000	10
9	1001	11

Contoh :
$$23_{(8)} = (2 \times 8^1) + (3 \times 8^0)$$

= $16 + 3 = 19_{(10)}$

Bilangan Heksadesimal

Sistem ini menggunakan delapan simbol khusus, yaitu 0 - 9, A,B,C,D,E,F. Disebut juga sistem bilangan berbasis 16 dan merupakan satusatunya sistem bilangan yang menggunakan huruf. Huruf-huruf A,B,C,D,E,F berturut-turut nilainya adalah : 10,11,12,13,14,15.

Desimal (10)	Biner (2)	Heksadesimal (16) 0			
0	0000				
1	0000	1			
2	0001	2			
3	0010	3			
4	0100	4			
5	0101	5			
6	0110	6			
7	0111	7			
8	1000	8			
9	1001	9			
10	1010	Α			
11	1011	В			
12	1100	С			
13	1101	D			
14	1110	Е			
15	1111	F			
16	0001 0000	10			
17	0001 0000	11			
18	0001 0001	12			
19	0001 0010	13			
20	0001 0011	14			

Contoh :
$$2F_{(16)} = (2 \times 16^{1}) + (15 \times 16^{0})$$

= $32 + 15 = 47_{(10)}$

ASCII

ASCII (American Standard Code for Information Interchange) adalah Kode Standar Amerika untuk Pertukaran Informasi yang merupakan suatu standar internasional dalam kode huruf dan simbol seperti Hex dan Unicode tetapi ASCII lebih bersifat universal. Kode ASCII sendiri dapat dikelompokkan lagi kedalam beberapa bagian:

- Kode yang tidak terlihat simbolnya seperti *backspace*, *cancel*, dsb.
- Kode yang terlihat simbolnya seperti abjad (A..Z), numerik (0..9), karakter khusus (~!@#\$%^&*()_+?:"{})

<u>Dec</u>	H)	Oct	Cha	r	Dec	Нх	Oct	Html	Chr
0	0	000	NUL	(null)	32	20	040	a#32;	Space
1	1	001	SOH	(start of heading)	33	21	041	@#33;	1
2	2	002	STX	(start of text)	34	22	042	 4 ;	**
3			ETX		35	23		#	
4	4	004	EOT	(end of transmission)	36			\$	
5	5	005	ENQ	(enquiry)	37	25		@#37;	
6	6	006	ACK	(acknowledge)	38	26	046	&	6
- 7	- 7	007	BEL	(bell)	39	27	047	@#39;	1
8	8	010	BS	(backspace)	40	28	050		
9	9		TAB	(horizontal tab)	41	29	051)
10	A	012		(NL line feed, new line)	42	2A		&# 4 2;	
11	В	013	VT	(vertical tab)	43	2B		+</td><td></td></tr><tr><td>12</td><td>С</td><td>014</td><td>FF</td><td>(NP form feed, new page)</td><td>44</td><td>2C</td><td>054</td><td>-</td><td></td></tr><tr><td>13</td><td>D</td><td>015</td><td>CR</td><td>(carriage return)</td><td>45</td><td>2D</td><td>055</td><td></td><td></td></tr><tr><td>14</td><td>E</td><td>016</td><td>S0</td><td>(shift out)</td><td>46</td><td>2E</td><td></td><td>.</td><td></td></tr><tr><td>15</td><td>F</td><td>017</td><td>SI</td><td>(shift in)</td><td>47</td><td>2F</td><td></td><td>6#47;</td><td></td></tr><tr><td>16</td><td>10</td><td>020</td><td>DLE</td><td>(data link escape)</td><td>48</td><td>30</td><td>060</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>17</td><td>11</td><td>021</td><td>DC1</td><td>(device control 1)</td><td>49</td><td>31</td><td>061</td><td>1</td><td>1</td></tr><tr><td>18</td><td>12</td><td>022</td><td>DC2</td><td>(device control 2)</td><td>50</td><td>32</td><td></td><td>2</td><td></td></tr><tr><td>19</td><td>13</td><td>023</td><td>DC3</td><td>(device control 3)</td><td>51</td><td>33</td><td></td><td>3</td><td></td></tr><tr><td>20</td><td>14</td><td>024</td><td>DC4</td><td>(device control 4)</td><td>52</td><td>34</td><td></td><td>4</td><td></td></tr><tr><td>21</td><td>15</td><td>025</td><td>NAK</td><td>(negative acknowledge)</td><td>53</td><td>35</td><td>065</td><td>5</td><td></td></tr><tr><td>22</td><td>16</td><td>026</td><td>SYN</td><td>(synchronous idle)</td><td>54</td><td>36</td><td>066</td><td>4;</td><td>6</td></tr><tr><td>23</td><td>17</td><td>027</td><td>ETB</td><td>(end of trans. block)</td><td>55</td><td>37</td><td>067</td><td>7;</td><td>7</td></tr><tr><td>24</td><td>18</td><td>030</td><td>CAN</td><td>(cancel)</td><td>56</td><td>38</td><td>070</td><td>8</td><td>8</td></tr><tr><td>25</td><td>19</td><td>031</td><td>EM</td><td>(end of medium)</td><td>57</td><td>39</td><td>071</td><td>9</td><td>9</td></tr><tr><td>26</td><td>1A</td><td>032</td><td>SUB</td><td>(substitute)</td><td>58</td><td>ЗΑ</td><td>072</td><td>%#58;</td><td>:</td></tr><tr><td>27</td><td>1B</td><td>033</td><td>ESC</td><td>(escape)</td><td>59</td><td>ЗВ</td><td>073</td><td>;</td><td>;</td></tr><tr><td>28</td><td>10</td><td>034</td><td>FS</td><td>(file separator)</td><td>60</td><td>3С</td><td>074</td><td>4#60;</td><td><</td></tr><tr><td>29</td><td>1D</td><td>035</td><td>GS</td><td>(group separator)</td><td>61</td><td>ЗD</td><td>075</td><td>=</td><td>=</td></tr><tr><td>30</td><td>1E</td><td>036</td><td>RS</td><td>(record separator)</td><td>62</td><td>ЗΕ</td><td>076</td><td>></td><td>></td></tr><tr><td>31</td><td>1F</td><td>037</td><td>US</td><td>(unit separator)</td><td>63</td><td>3F</td><td>077</td><td>?</td><td>2</td></tr></tbody></table>	

TUGAS

1. a. 101011 (2) = (16)

b. 3F (16) = (8)

c. 34 (8) = (10)

d. 28 (16) = (2)

2. a. 45 - 23 – 1's komplemen

b. 80 - 55 – 1's komplemen

c. 56 - 10 – 1's komplemen atau 2's komplemen

d. 40 + 60 – 2's komplemen

e. 20 + 89 – 2's komplemen